

Předběžné zprávy z Hronova

I letošní 84. ročník Jiráskova Hronova **boří obraz ochotníků**, kteří se pokoušejí o konzervativní činohru: i zde se odvážně experimentuje a nechybí ani výpověď o době. Mezi špičky prvních dnů patřily například Charmsovy pašije či dramatizace novely Nazí podle Ivy Procházkové.

MICHAL ZAHÁLKA

Ve východočeském Hronově se od soboty koná vrcholný festival amatérských divadel, podle jednoho ze slavných místních rodáků zvaný Jiráskův Hronov. Prosté sdělení, které se v polovině prázdnin objevuje se zdánlivou jistotou, přestává být tak docela samozřejmé, jelikož situace v idylickém městečku není v mnohém úplně veselá.

Před pár týdny se do insolvenčního řízení dostala místní hotelová škola, jejíž internát je hlavní ubytovací kapacitou festivalu, a jeden z mála zdejších penzionů spěje s koncem léta k definitivnímu uzavření. Nakonec je po vleklé nejistotě přece jen kde spát, takže alespoň pro letošek vše dopadlo relativně dobře – i čtyřiaosmdesátý ročník festivalu, tak jako ty předešlé, díky tomu v těchto dnech plní své četné umělecké i mimoumělecké funkce.

Možná tou vůbec nejdůležitější je to, že festival vyvrací řadu

mýtů s amatérským divadlem všeobecně spojovaných. Panuje-li zažitá představa o amatérském divadle jako o divadle party snaživců, kteří se bez řemeslných dovedností pokoušejí o konzervativní činohru, právě na Hronově je možné si tento obraz dost razantně opravit a vidět amatérské divadelní dění ze široka. Amatérští tvůrci experimentují mnohdy odvážněji a méně okázale než jejich profesionální kolegové, vyjadřují se k době a společnosti. Jak experimentátoři, tak ti, kteří usilují o velké činoherní divadlo, k tomu mají vždy alespoň základy řemeslné výbavy. Nejspíš i díky četným seminářům a vzdělávacím akcím, které se právě s hronovským festivalem neodmyslitelně pojí.

V tomto ohledu představuje Hronov jakési podhoubí českého divadla jako takového: značná část, ne-li většina profesionálních divadelníků z amatérské sféry vzešla a celá řada z nich se do Hronova vytrvale vrací – jako lektori, jako diváci a nezřídka i jako spoluvtvořci inscenací. V Čechách možná výrazněji než jinde totiž nelze vést přímý řez mezi amatérským a profesionálním divadlem, a značný podíl na tomto faktu má právě tradice hronovského společenství. Řečeno slovy Petra Lébla, který do něj nepominutelně patřil: „Nikdy nevíš, kdy zas budeš amatér.“

Cesty od literatury vycházejí

Vedle inscenace Bulgakovovy povídky *Morfium*, kterou Tomáš Hájek pojal jako svébytnou kombinaci činohry a vynalézavého stínového divadla se zpětnou projekcí, patřil ke špičkám prvních

Absurdní Charms. Kladenský soubor V.A.D. potěšil autorským divadlem z díla ruského spisovatele.

FOTO IVO MIČKAL

festivalových dní ještě jeden pohled na jiného ruského literárního klasika: kladenský soubor V.A.D. se pokusil najít klíč k dílu Daniila Charmse, jehož výhružně nonsensová poetika láká divadelníky více než často a zpravidla s nikterak pozoruhodnými výsledky. Bývá totiž problém s tím, co k bytostně literárnímu materiálu dodat, aby se odůvodnil jeho převod na divadlo.

Kladenští to v inscenaci nazvané *Charmsovy pašije* zkusili z nevyzkoušeného směru: Charmsovy po-

vidky propojili jednak s jeho rovněž frekventovanou hrou Jelizaveta Bam, jednak se vzpomínkovou prózou autorovy ženy, díky níž se do scénáře dostává náhled na Charmse samého. Výsledkem ovšem není kontrast díla a autora, nýbrž zvláštní přitakání: Charmsovův život (i život s Charmsem) v sobě zjevně rovněž nesly nemálo absurdity.

Samotná dramaturgická úvaha by ovšem nestačila, kdyby se tu nepojila i se všestrannou divadelní dovedností: soubor je disponovaný pěvecky (včetně komplikovaných

vícehlasů) a po herecké stránce dovede najít a udržet polohu mezi absurditou a střízlivostí, mezi stylizovanou odtažitostí a srozumitelným lidským pocitem. Znamenitá je scéna, v níž se žena namáhavě pokouší otevřít sklenici okurek a muž ji při té snaze dovádí k šílenství svou nutkavou potřebou napodobit zvuk onoho otevření. Vrcholem je ovšem moment, který nabízí půvabný klíč ke vztahu literárního nonsensu a divadelního jazyka vůbec: slavné Charmsovy drobničky „z dějin ruské literatury“

(v nichž se lze dočíst třeba o tom, jak se Gogol jednou převlékl za Puškina, aby postrašil Turgeněva) jsou inscenovány jako scéna výslechu, v níž autor tyto texty nesměle předčítá komisi úřednicí, které se v očích zračí naprosté nepochopení.

Podobně neokoukanou cestu od literatury k divadelnímu tvaru představovala i inscenace *Nazí*, kterou podle stejnojmenné novely Ivy Procházkové připravil plzeňský soubor Buddeto! v režii Michala Stona. Svou roli tu hraje nepochybné osobní sdělení: příběh o zvratech v životech sedmnáctiletých mladých lidí inscenují sedmnáctiletí mladí lidé a na jejich výpovědích o problémech s láskou, společností, přejímáním zodpovědnosti a hlavně sebou samými je to výrazně znát.

Klíč ke zdívalnění literatury potom toto výpovědní téma vydatně posiluje: místo konvenční dialogické dramatizace se přímá řeč slévá do monologů, v nichž postavy demonstrují své rozhovory s okolím. Výpověď je tak posílána na úkor tradičního psychologizování a výsledkem je tvar, který je svým zvláštním stylem vyprávění (přes řadu objektivních problémů, které inscenace má jistým způsobem strhující).

To je další připomínka, kterou s sebou festival nese: divadlo – a to nejen to amatérské – nemusí být nutně dokonalé, když má nápad a vnitřní sílu. Což právě to amatérské mívá docela často, a než se Jiráskův Hronov v sobotu uzavře, bude ještě jistě dost příležitostí se o tom přesvědčit.

Autor je divadelní kritik